

## Redengevende omschrijving – Bergambacht: Raadhuisstraat 5-7, Alingersteeg 2

Monumentnummer: 23/07



### FEITELIJKE GEGEVENS

|                         |                                                           |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------|
| Adres                   | Raadhuisstraat 5-7, Alingersteeg 2<br>2861 AH Bergambacht |
| Kadastraal nummer       | A 9485                                                    |
| Naam object             | N.v.t.                                                    |
| Complexonderdelen       | N.v.t.                                                    |
| Oorspronkelijke functie | Raadhuis                                                  |
| Opdrachtgever           | Gemeentebestuur Bergambacht                               |
| Architect/aannemer      | Niet bekend                                               |
| Datering / Bouwjaar     | 1894                                                      |

### (CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

#### *Gemeentehuis*

Vanaf de invoering van de Gemeentewet in 1851 werd de bestuurlijke indeling van dorpen en steden vervangen door een type, namelijk de gemeente. Hiermee kwamen de oude stedelijke privileges te vervallen. Het uitgangspunt was een gekozen gemeenteraad. Hiermee kwamen ook allerlei taken bij de gemeente te liggen. In de eerste jaren werden de

ambtenaren vaak gehuisvest in bestaande gebouwen en kwam de raad bijeen in een herberg of café. Afhankelijk van de financiële draagkracht van de gemeente en de noodzaak voor extra ruimte werd er een nieuw gemeentehuis gebouwd.

In Bergambacht was het raadhuis gevestigd in een lokale herberg. Toen deze niet meer voldeed werd besloten tot het bouwen van een nieuw gebouw met enkel een raadhuis-functie. Vanwege de klokkentoren en het (lage) bordes is het raadhuis ook als zodanig herkenbaar. Na de herindeling in 2015 heeft het raadhuis zijn functie van raadhuis verloren. In het gebouw is nog wel een kantoor van het gemeentehuis gevestigd.

Het voormalige gemeentehuis herinnert aan de bestuurlijke ontwikkeling van de kern Bergambacht en de gemeente Krimpenerwaard.

#### STEDENBOUWKUNDIGE, LANDSCHAPPELIJKE SITUATIE

##### *Ruimtelijke ontwikkeling Bergambacht*

De ontginningen van het gebied beginnen in de 10e / 11e eeuw. De kern Bergambacht vindt zijn ontstaan op de twee donken die in het dorp liggen. De meest zuidelijke donk werd omstreeks 1250 bebouwd met het kasteel 's-Heer-Aartsberg van de Heren van den Berg (gesloopt 1909). Op de noordelijk gelegen donk ontstond, onder de bescherming van de Heren Van Den Berg, rondom een kerk een kleine komvormige nederzetting met boerderijen, die de naam van het kasteel droeg. Ten noordoosten van de kerk ontstond door de tijd heen het driehoekig stratenpatroon Voorstraat – Raadhuisplein – Burgemeester Uilkenstraat (voormalige Achterweg), waartussen ook de Meent en de Alingersteeg zijn gelegen. Deze straten vormen tezamen de oudste kern van het dorp. De ontwikkeling verliep verder richting het noorden langs de Hoofdstraat - Kadijkselaan en in het westen langs de Parallelweg. Na 1900 gingen de uitbreidingen verder richting het zuiden langs de Dijklaan. Het is dan ook voor het eerst dat er langs de Bergstoep watergebonden bedrijvigheid ontstaat, afgewisseld met directeurs- arbeiderswoningen. Na de Tweede Wereldoorlog neemt de ontwikkeling van Bergambacht een vlucht. Rondom de bestaande dorpsstructuur worden planmatige wijken gebouwd door woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars.

##### *Ruimtelijke opbouw perceel*

Het raadhuis staat aan de westzijde van de naar het raadhuis vernoemde straat. De bebouwing van de straat is perceelsgewijs ontwikkeld, waardoor de gevelwand een duidelijk ontwikkelingsbeeld van de straat laat zien. Het pand is onderdeel van het meest historische deel van de dorpsstructuur. Het raadhuis is een beeldbepalend element, onder andere vanwege de massaopbouw met de toren, dat bijdraagt aan de afleesbaarheid van die historische ruimtelijke ontwikkeling in het hart van de historische dorpskern.

#### ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDE

##### *Neorenaissance*

De neorenaissance bouwstijl was populair in Nederland tussen 1875-1915 en was ontstaan uit de behoefte om in nieuwe gebouwen de historie van het land, en dan met name de Gouden Eeuw, te weerspiegelen. Typische

architectonische motieven uit de Gouden Eeuw, zoals spekbanden, cordonlijsten, hoekstenen, spaarveldomlijstingen en aanzet- en sluitstenen, werden opnieuw toegepast (vandaar de term 'neo').

#### *Waardering*

Het gebouw is architectuurhistorische waardevol als eind 19e-eeuws voorbeeld van een raadhuis in de stijl van de neorenaissance met zeer rijke versiering. Dit komt o.a. tot uitdrukking in de stucbanden en de hoekverbanden, de bossageblokken afwerking in de plint, in het fries, de sluitstenen en de portiekpilasters, de sierankers en het fronton van de middenrisaliet. De klokkentoren illustreert de openbare functie, waarbij de klok functioneerde om de mensen bijeen te roepen of te verwittigen.

#### BESCHRIJVING

Het raadhuis bestaat uit één hoge bouwlaag die wordt afgesloten met een afgeplat schilddak. Het dak is evenwijdig geplaatst aan de straat en is gedekt met leien in Maasdekking.

In het midden van de voorgevel is een risaliet gemaakt (licht vooruitspringend geveldeel), die beëindigd wordt met een driehoekig fronton. Hierboven ontspringt een bakstenen toren met daarbovenop een houten klokkentoren. Deze functie is te herkennen aan de galmgaten met galmborden, die het kloggelui naar buiten leiden. De houten klokkentoren wordt bekroond met een spitsvormig dak.

De voorgevel bestaat uit schoon metselwerk van rode bakstenen in staand verband. Hij is symmetrisch ingedeeld met in de middenrisaliet de centrale deur, die teruggelegen is in een portiek met rondboog. De dagkanten van de portiek zijn met pleisterwerk afgewerkt als pilasters. De deur betreft een houten paneeldeur met ramen met decoratief uitgevoerd traliewerk en een rondbogig bovenlicht. De deur ligt hoger dan het maaiveld en is te bereiken via een hardstenen trap en bordes, die voorzien zijn van een decoratief uitgewerkte ijzeren balustrade. Aan weerszijde van de deur bevinden zich in totaal vier houten zesruitsvensters met ontlastingsbogen in de vorm van segmentbogen. In de bakstenen toren is een rondvenster met traliewerk geplaatst.

De voorgevel is versierd met een plint en een fries met kunststenen met bossage afwerking. Ook de sluitstenen van de ontlastingsbogen bestaan uit kunststenen met bossage afwerking, evenals de bekroningen van de portiekpilasters. De hoeken van de voorgevel, van de middenrisaliet en van het bakstenen gedeelte van de toren zijn versierd met gepleisterde bokken (hoekverbanden) en de gevel is voorzien van stucbanden ter hoogte van de onder- en middendorpels van de vensters.

In het onder het fronton van de middenrisaliet zijn de teksten 'Anno 1894' en 'Raadhuis' aangebracht, tezamen met het vroegere wapen van Bergambacht (in gebruik van 1817 tot 1985, dus ten tijde van de bouw van dit raadhuis). Dit wapen bestaat uit een rood schild met schuinbalk en adelaar. In de entreeportiek hangt een lantaarn. In de voorgevel zijn

diverse sierankers aangebracht. Op de bakstenen toren staan smalle pironnen.

#### WAARDENSTELLING

Het raadhuis aan de Raadhuisstraat 5 te Bergambacht is van:

##### *Cultuurhistorische waarde:*

- Als herinnering aan de bestuurlijke ontwikkeling van de kern Bergambacht en de gemeente Krimpenerwaard.

##### *Stedenbouwkundige / landschappelijke waarde:*

- Als beeldbepalend ruimtelijke element binnen de perceelsgewijs ontwikkelde gevelwand van de Raadhuisstraat.
- Vanwege de bijdrage aan de afleesbaarheid van de historische ontwikkeling van het oudste deel van de dorpskern Bergambacht.

##### *Architectuurhistorische waarde:*

- Als eind 19e-eeuws voorbeeld van een raadhuis in de stijl van de neorenaissance met zeer rijke versiering. Dit komt o.a. tot uitdrukking in de stucbanden, de hoekverbanden, de bossageblokken afwerking in de plint, het fries, de sluitstenen en de portiekpilasters, in de sierankers en in het fronton van de middenrisaliet.
- Vanwege de duidelijke afleesbaarheid van de publieke functie (klokkentoren).

##### *Waarde vanwege de Gaafheid:*

- Van de bouwmassa.
- Van de rijke architectuur.
- Van de houten klokkentoren.

##### *Zeldzaamheidswaarde:*

- Binnen de gemeente Krimpenerwaard als voorbeeld van een raadhuis in neorenaissancestijl.

#### IDENTITEIT KRIMPENERWAARD

Het raadhuis aan de Raadhuisstraat 5 draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De massaopbouw in één laag onder een kap.
2. De kenmerkende traditionele baksteenarchitectuur.
3. De herinnering aan het ontstaan van de bestuurlijke gemeente Krimpenerwaard.
4. De esthetische kwaliteit van het ontwerp.

#### BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:  
Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen (met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).

#### BRONNEN

- Enderink, S. (2016), *Het Krimpenerwaardboek*, Zwolle
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en*

*stedebouw 1800 – 1945. Monumenten inventarisatieproject*

- Hoven, F. Van den (2002), *Op ontdekkingstocht door Krimpenerwaard en Lopikerwaard. Topografisch, cultuurhistorisch en recreatief handboek voor streekbewoners en toeristen.*
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis.*
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld.*
- Meijer, P. (2002), *Hekken in Nederland*, Zwolle
- Povée, H. (2004), *Tien eeuwen tussen Lek en IJssel: geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard.*
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland.*
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven, Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Lekkerkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld.*
- Ven, G.P. van de (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: geschiedenis van de Waterhuishouding in de Krimpenerwaard.*
- Topotijdreis.nl
- Beeldbank RCE, kadastrale minuut Bergambacht
- Streekarchief Midden-Holland (bouwvergunningen en foto's)
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Wapen\\_van\\_Bergambacht](https://nl.wikipedia.org/wiki/Wapen_van_Bergambacht)